

majoor b.d. E. Luden had dit een jaar eerder al aan Gedeputeerde Staten gemeld. De Staten van Noord-Holland en Utrecht bereikten een akkoord over het herstel van de palen. De Rijkscommissie voor de Monumentenzorg adviseerde uit het oogpunt van historisch belang de beschadigde palen te restaureren en de verdwenen exemplaren te vervangen. Alle 22 palen dienden volgens de commissie als historisch monument in stand te worden gehouden. De Rijkscommissie achtte het van minder belang de nieuwe palen naar het oude voorbeeld te laten maken. De nieuwe palen zijn ontworpen door prof. A.W.M Odé te Delft. De oude palen hadden aan de noordzijde een leeuw, het wapen van Graafschap Holland. Op de nieuw ontworpen palen kwam het wapen van de provincie Noord-Holland met drie leeuwen. Ook werd er ter versteviging een ondergrondse betonplaat aangebracht aan de voet van zowel de oude- als van de nieuwe palen.

KOSTBARE KUNSTWERKEN

In 1924 kostte een nieuwe paal f 170,- (€ 56,26) en in 1980 al f 10.610,- (€ 4.814,60). Sommige oude palen hadden te lijden van de tand des tijds of werden door auto's omvergereden. Om scheuren te voorkomen werden in 1939 koperen knelbanden om de palen aangebracht.

Tijdens de tweede wereldoorlog werden er twee omvergereden. Enkele koperen knelbanden zijn tijdens de bezetting gestolen. Na de oorlog zijn alle koperen knelbanden vervangen door banden van verzinkt ijzer.

Vanaf de rivier de Eem tot aan het Tienhovens kanaal staan 22 palen. Iedere paal heeft zijn verhaal. De heer W.A. Boekelman uit Laren heeft er in 1985 een prettig leesbaar boekje over geschreven, getiteld 'De Leeuwpalen in het Gooi'. Aan iedere paal besteedt hij in zijn boek aandacht. Tien van de 22 palen staan op Maartensdijks grondgebied, waarvan de laatste, nr. 22 bij de boerderij 'Vrede 't Best' aan het Tienhovens kanaal de brievenbus van de bewoner van de boerderij draagt.

*Boerderij 'Vrede 't Best'
(foto de Vierklank)*

HUISNAMEN XIII

MIJMERING EN HERINNERING

Hans de Groot

De twintigste eeuw was nog geen vijf maanden oud toen er bij de gemeente een aanvraag voor een bouwvergunning binnenkwam. Aannemer E.M. Westerhout

uit Utrecht wilde graag een villa bouwen op het perceel kadastraal bekend Sectie B. No 971 aan de Soestdijksche Straatweg. Die vergunning kwam er en in hetzelfde

jaar verrees hier een fraaie villa op het nieuwe adres Soestdijksche Straatweg 91 te De Bildt-Station. In de topgevel verscheen de naam *Essenburg*, hoogstwaarschijnlijk ontleend aan de omringende natuur of de nieuw geplante essenbomen. De heer M. Onnen en zijn gezin waren de eerste eigenaren en bewoners. Het huis en het grote park eromheen bevielen erg goed want pas per augustus 1921 vond ik de volgende bouwaanvraag bij de gemeente. Mevrouw de weduwe M. Onnen had plannen voor de bouw van 'een kasje ter bewaring en voor het kweken van planten en bloemen'. De tuin van *Essenburg* liep helemaal door tot aan de Prins Hendriklaan en de Spoorlaan en omvatte ook de terreinen achter de tuinen van de huidige huisnummers 263 (*Eikenoord*) en 267 (*Quisisana / Ekeliden*) De plantenkas zou door de N.V. Fabrik voor Metaalbewerking Blass en Groene-

wegen gebouwd worden achter de tuin van *Quisisana / Ekeliden* aan de kant van de Spoorlaan. De verleende bouwvergunning gold voor vijf jaren zodat de kas voor of op 10 september 1926 moest zijn afgebroken. Waarschijnlijk is die kas inderdaad toen of na een verlenging van de vergunning later afgebroken, want in 1936 is er opnieuw sprake van een bouwaanvraag voor de oprichting van een plantenkas op het terrein aan de Spoorlaan. Een paar maanden na de eerste bouwaanvraag voor een plantenkas ligt er een nieuwe bouwaanvraag bij de gemeente. Nu gaat het om de bouw van een houten schuur tegen de erfschei-

ding met *Quisisana / Ekeliden* voor berging van brandstoffen en tevens voor een theehuisje op het terrein aan de Prins Hendriklaan. Op 19 januari 1948 vraagt Begrafenis Onderneming F.B. Tap bij het Bureau Huisvesting vergunning aan voor het betrekken van het pand Soestdijkscheweg 265 Z. De huisnummering was intussen gewijzigd van 91 via 133 in 265.

Phaedo, een jongensinternaat, was tot 1944 gehuisvest geweest in het pand *ENSAH* op het terrein waar thans de *Ensa*laan ligt. In dat jaar werd *ENSAH* verwoest bij een bombardement en was *Phaedo* dakloos. Uit de oude bevolkingsadministratie blijkt dat in 1945 Frans C. Brinkerink, waarschijnlijk de directeur van *Phaedo*, in *Essenburg* ging wonen. Het lijkt er op dat de villa toen de naam *Phaedo* kreeg. Gelijktijdig werd een aantal leerlingen op dit adres ingeschreven. De

laatste leerlingen blijken op 14 mei 1948 gelijktijdig te zijn uitgeschreven, waarna *Essenburg* weer als huisnaam zichtbaar werd. *Phaedo* was een Griekse wijsgeer uit de vijfde

eeuw voor Christus. Hij was leerling van Plato, die zijn dialoog *Phaidon* naar hem heeft vernoemd.

Enkele dagen na zijn brief aan het Bureau Huisvesting richt de heer Tap zich rechtstreeks tot Burgemeester en Wethouders en legt zijn plannen uit. In het pand zou het kantoor van de begrafenisonderneming worden ondergebracht, gelegenheid geschapen worden voor het opbaren van overledenen en mogelijk zouden ook beide firmanten er

zelf gaan wonen. Gezien het feit dat de begrafenisonderneming nog steeds van dit pand gebruik maakt, is het duidelijk dat Burgemeester en Wethouders in 1948 overtuigd waren van de redelijkheid van het verzoek. En...de villa heet nog steeds *Essenburg!!*

We wandelen een klein stukje langs de Soestdijkseweg in zuidelijke richting. Hier werden na de zomer van 1904 de fundamenten gelegd van een door architect G.H. v.d. Haar ontworpen villa met het toenmalige huisnummer 85. Voor geïnteresseerden in huisnamen een bijzonder huis. Het zou er bijna een eeuw nimmer huisnaamloos staan, maar het moest zich wel steeds andere huisnamen laten welgevalen. Toen eind 1904 het huis werd betrokken stond in de topgevel de eerste huisnaam *Casa Nova*. Vermoedelijk was P.H. Jordens de naamgever en met zijn gezin de eerste bewoner.

De inspecteur bij het Rijksscholentoezicht C.L. Tindu blijkt in 1924 de eigenaar van de villa te zijn. Hij vraagt namelijk een bouwvergunning aan voor de verbouw van het terras aan de voorzijde van de villa tot een erker. Op de door Hoekstra & Gassenaar, architecten, gemaakte bouwtekening ontdekte ik de huisnaam *Vidi Vici (Ik zag en overwon)*. Wanneer en of deze huisnaam op de gevel is verschenen heb ik niet kunnen nagaan. Maar ook *Vidi Vici* was geen lang leven beschoren, want in 1925 blijkt de villa *Sonnenwende* te heten. Deze huisnaam verschijnt op een bouwtekening bij een bouwaanvraag van begin 1925. Het plan was een verandering in de raampartij van de voorgevel en het maken van een uitbouw aan de villa aan de zuidzijde. Waarschijnlijk waren dit al voorbereidingen voor het vestigen van een pension. In 1934 vinden we Joh. de Bruin als eigenaar van Pension *Sonnenwende*, in 1949 C. Corbeel en in 1964 J. Wilken. Wilken neemt in dat jaar het initiatief tot het wijzigen van de indeling van het pand en het maken van een nooduitgang en een

brandtrap naar ontwerp van architect Tjerd van Riemsdijk uit Soest. In de jaren daarna verandert het pension in een verpleeghuis. De in 1924 gebouwde serre wordt in 1973 vernieuwd en verhoogd tot en met de eerste etage.

Ik heb niet kunnen naspeuren wanneer de huisnaam *Sonnenwende* veranderde in *Carpe Diem (Pluk de dag)*, maar in 1991 stond deze huisnaam op de gevel.

Thans huisvest *Carpe Diem* het *Carpe Diem Praktijkcentrum (medisch)*.

Huidige voorgevel van 'Carpe Diem' met naam

Misschien kom ik in de toekomst nog eens terug op dit stukje Soestdijkseweg, maar nu gaan we noordwaarts over de spoorovergang en linksaf de Jan Steenlaan in. Tegen het Heidepark aan vinden we op nummer 32 de villa *Frisia State*. Dit huis werd in 1939 in opdracht van K. Plantinga gebouwd naar ontwerp van de architect P. v.d. Wart. Hieraan gingen enkele complicaties vooraf. In 1938 was door C.G. Engelfriet, architect BNA, al een ontwerp voor 'een landhuis met hekwerk en garage' gemaakt, waarvoor in november

1938 een bouwvergunning werd verkregen. Wat er zich tussen beide heren heeft afgespeeld is mij niet bekend, maar de samenwerking werd wel verbroken. De nieuwe architect P.v.d.Wart ontwierp een huis met een beduidend grotere oppervlakte, doch wel met dezelfde inhoud. De Friese afkomst van de heer Plantinga was aanleiding tot de keuze van de huisnaam *Frisia State*. De naam is thans nog te vinden op het muurvlak boven de voordeur en is opgenomen in een banier met daarboven een wapenschild met twee liggende leeuwen. Wanneer dit op de gevel is verschenen is onduidelijk. Op de omslag afgedrukte foto, vermoedelijk daterend uit 1940 en afkomstig uit het archief van architect P.v.d.Wart, is de huisnaambanier, althans op de huidige plek boven de voordeur, niet te vinden. De voorzijde van de villa ligt niet gericht op de Jan Steenlaan maar oostwaarts richting Hotel Heidepark. Voordat de bouw van de villa begon kreeg de heer Plantinga van de gemeente te horen dat aan de oostzijde van zijn perceel een nieuwe laan geprojecteerd was. Hierdoor zou het huis op een hoek komen te liggen. Dit was aanleiding de situering van de villa een kwart slag te draaien zodat de voorzijde gericht werd op de nieuwe laan, die echter nooit is aangelegd.

Het garagepad loopt vanaf de Jan Steenlaan en wordt aan de straatzijde geflankeerd door stenen pilasters. Hierop stonden, vermoedelijk direct na de bouw, trots twee stenen leeuwen met schilden, waarop de een het naamdeel *Frisia* en de andere *State* droeg. Deze leeuwen, in een wat verweerde staat, flankeren nu het terras achter het huis. Eén ervan is bij een bombardement tijdens de oorlog zijn neus kwijt geraakt.

In 1939 kwam het verzoek van de heer Plantinga voor de bouw van een kippenhok bij de gemeente binnen. Paste dat wel in die omgeving? De gemeente loste dit probleem op door aan de bouwvergunning de voorwaarde te verbinden dat het kippenhok door beplanting zoveel

mogelijk aan het zicht onttrokken moest worden.

Lang mocht de familie Plantinga niet genieten van dit fraaie onderkomen, want al vrij kort na het begin van de Duitse bezetting werd het huis gevorderd voor huisvesting van Duitse officieren. Dat dit officiersverblijf een goed bewaakt object was, bleek wel uit de betonnen mansgaten die ver na de oorlog nog in de tuin werden gevonden.

Na de oorlog keerde de familie Plantinga in de woning terug en werd het kippen houden voortgezet. In 1956 betrok de familie Schreuder de villa en nam op een wat kleinere schaal de kippenhobby over en ook de huisnaam *Frisia State*.

Foto huisnaambanier van 'Frisia State'

Nu zetten wij onze wandeling voort naar de Beethovenlaan. Daar vinden we op nummer 14 een in 1920 gebouwde villa. Het ontwerp voor dit 'woonhuis/landhuis a/d Beethovenlaan in het Oosterpark' is van de hand van de Zeister architect G. Lagewij. De opdrachtgever was de in Rotterdam wonende J. Freiboth. De villa werd getooid met de huisnaam *Brema*. Het is niet uitgesloten dat de heer Freiboth een historische relatie had met de stad Bremen, die in vroeger tijden de naam *Brema* heeft gedragen. Een andere verklaring voor deze vreemde naam heb ik niet kunnen vinden. In 1924 treffen we op dit adres jonkheer J.W. de Marees van Swinderen aan met zijn echtgenote en hun drie kinderen. De huisnaam *Brema* is verdwenen en vervangen door *Ammophilia*. Enige relatie van deze naam met de namen van de

familie Marees van Swinderen is er niet te vinden. Mogelijk is de wat geaccidenteerde zanderige omgeving de inspirator geweest. *Ammophila* (Arena) is namelijk een soort helmgras, dat door de lange uitlopende wortelstokken het duinzand fixeert. In 1924 wordt een aanbouw gerealiseerd met een zit- en een slaapkamer. In 1929 vraagt de eigenaar opnieuw een bouwvergunning aan voor een verbouwing en een uitbreiding van de villa. Jonkheer de Marees van Swinderen verlaat met zijn gezin in 1947 *Ammophila* en wordt als bewoner/eigenaar opgevolgd door de weduwe Anna J. Marees van Swinderen. Zij blijkt deze woonstek erg te waarderen en blijft er tot 1956 wonen. Waarschijnlijk is *Ammophila* na haar vertrek van de gevel verdwenen. Het bouwplan, waarvoor de nieuwe eigenaar mr. R.J. Advocaat in dat jaar een vergunning aanvraagt, is blijkbaar niet onder een gunstig gesternte ontstaan. Er wordt twee keer met succes verzocht om verlenging van de bouwvergunning. Dat blijkt niet voldoende. De opvolgende eigenares mevrouw R.M. Schokking-Hartog vraagt nogmaals een verlenging aan. Waar dat allemaal toe geleid heeft vermelden de annalen niet. Lange jaren gaat de villa naamloos door het leven tot de familie Doek in 1994 het pand betreft en het de nieuwe huisnaam *Paradijsvogel* geeft. Dit staat in sierlijke schrijffletters nu alweer negen jaar op de luifel boven de voordeur.

Bronnen:

- Welwillend verstrekte informatie van bewoners, oud-bewoners en collega-onderzoekers van de vereniging Historische Kring d'Oude School
- Archief van de vereniging Historische Kring d'Oude School: dossiers Bouwaanvragen en Huisnamen
- Gemeentearchief De Bilt, dossiers Bouwaanvragen arch. 1.733.21
- Gemeentearchief De Bilt, dossiers Burgerlijke Stand

Tot slot nog wat informatie naar aanleiding van mijn voorgaande huisnaamartikelen.

In het maartnummer van De Biltse Grift van 2003 vertelde ik u iets over de vroegere huisnaam op Vermeerlaan 45. Een van onze lezeressen maakte mij er op attent dat de juiste huisnaam *Sol y Fragancia* (*Zon en Geur*) is.

In hetzelfde nummer uitte ik mijn verwondering over het feit dat ik geen gegevens over de familie Van Wageningen kon vinden. Van meerdere lezers kreeg ik de informatie over de volledige familienaam Van Driel van Wageningen.

In de Biltse Grift van 1998 nr. 23 schreef ik over de villa *Steenwijck*, voorheen *Fornhese*, en de plannen van de huidige bewoners om na de restauratie van het huis de oorspronkelijke huisnaam weer te laten herleven. Sinds 2002 staat *Fornhese* weer op de gevel. Hulde!

In de Biltse Grift van 1998 nr. 22 vertelde ik u over het huis Obrechtlaan 59 op de hoek Obrechtlaan / Schubertlaan. Tot het begin van de jaren vijftig droeg deze villa de huisnaam *La Grange*. Bij de toenmalige bewoners leefde het idee *La Grange* opnieuw op de oorspronkelijke plek terug te brengen. Helaas is dat tot nu toe niet gebeurd.